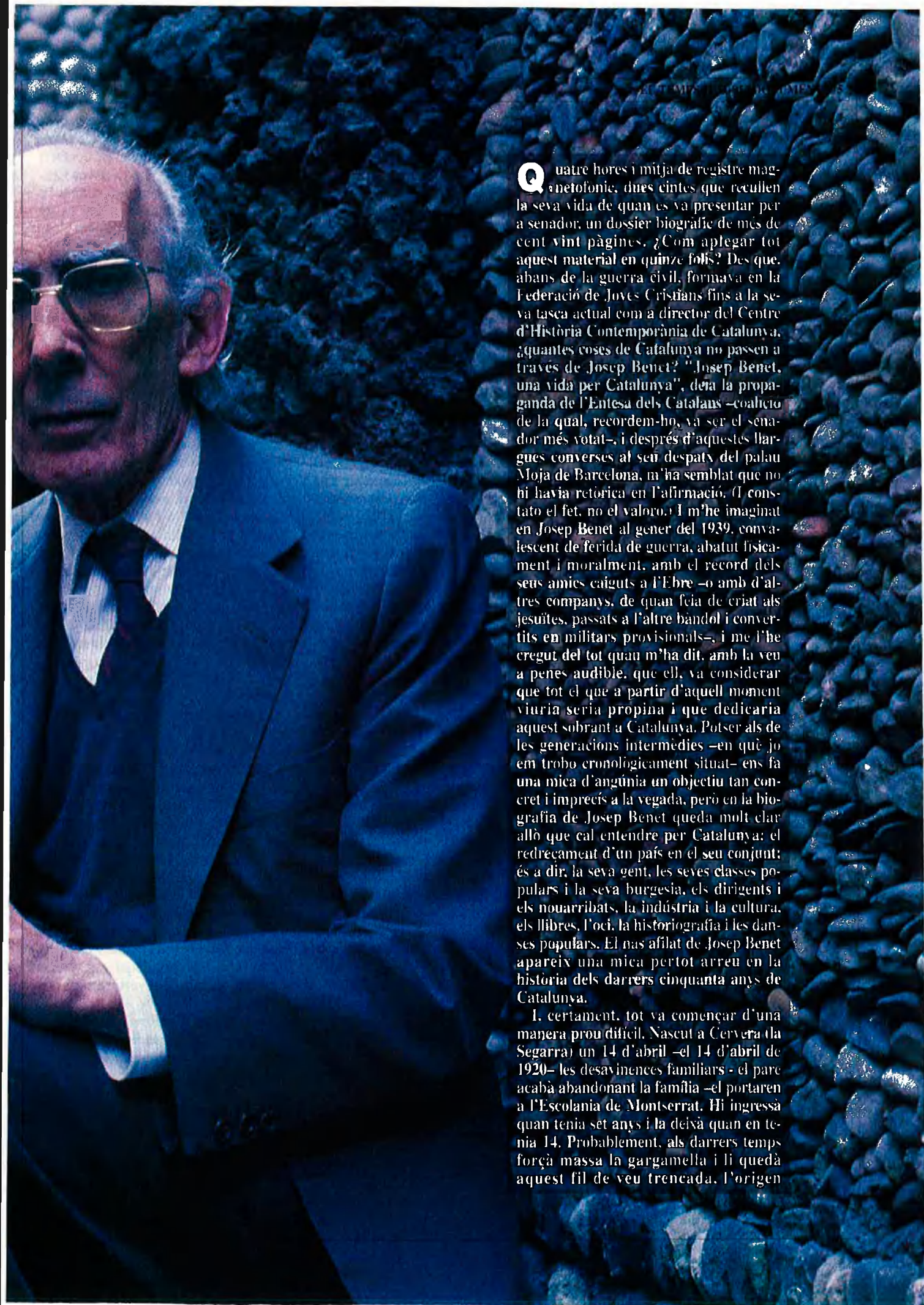

Josep Benet

“Lentament, però estem construint un poble”

Senador, historiador, promotor del Congrés de Cultura Catalana i de l'Assemblea de Catalunya, Josep Benet és un personatge clau per comprendre nostre país.

Q uatre hores i mitja de registre magnetofònic, dues cintes que recullen la seva vida de quan es va presentar per a senador, un dossier biogràfic de més de cent vint pàgines. ¿Com aplegar tot aquest material en quinze folis? Des que, abans de la guerra civil, formava en la Federació de Joves Cristians fins a la seva tasca actual com a director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya. ¿quantes coses de Catalunya no passen a través de Josep Benet? "Josep Benet, una vida per Catalunya", deia la propaganda de l'Entesa dels Catalans —coalició de la qual, recordem-ho, va ser el senador més votat—, i després d'aquestes llargues converses al seu despatx del palau Moja de Barcelona, m'ha semblat que no hi havia retòrica en l'afirmació. (I constato el fet, no el valoro.) I m'he imaginat en Josep Benet al gener del 1939, convalescent de ferida de guerra, abatut físicament i moralment, amb el record dels seus amics caiguts a l'Ebre —o amb d'altres companys, de quan feia de criat als jesuïtes, passats a l'altre bàndol i convertits en militars provisionals—, i me l'he cregut del tot quan m'ha dit, amb la veu a penes audible, que ell, va considerar que tot el que a partir d'aquell moment viuria seria propina i que dedicaria aquest sobrant a Catalunya. Potser als de les generacions intermèdies —en què jo em trobo cronològicament situat— ens fa una mica d'angúnia un objectiu tan concret i imprecís a la vegada, però en la biografia de Josep Benet queda molt clar allò que cal entendre per Catalunya: el redreçament d'un país en el seu conjunt; és a dir, la seva gent, les seves classes populars i la seva burgesia, els dirigents i els nouarribats, la indústria i la cultura, els llibres, l'oci, la historiografia i les danses populars. El nas afilat de Josep Benet apareix una mica pertot arreu en la història dels darrers cinquanta anys de Catalunya.

I, certament, tot va començar d'una manera prou difícil. Nascut a Cervera (la Segarra) un 14 d'abril —el 14 d'abril de 1920— les desavinences familiars —el pare acabà abandonant la família— el portaren a l'Escolania de Montserrat. Hi ingressà quan tenia set anys i la deixà quan en tenia 14. Probablement, als darrers temps forçà massa la gargamella i li quedà aquest fil de veu trencada. L'origen

del qual constitueix, per a molts, un dels misteris més atractius de la personalitat de Josep Benet.

—Vaig entrar-hi al mes d'octubre del 1927 i vaig ser-hi fins al setembre del 1934. En tinc un gran record; jo dec molt a Montserrat. I la meua estada ha estat la base de la relació que, posteriorment, he tingut amb el monestir, entre altres raons, perquè coneixia molts dels monjos de la comunitat. Continuo tenint amics fets durant el meu pas per l'Escolania a Montserrat i hi vaig rebre una formació que ha estat fonamental en la meua vida.

—*Però sortint de Montserrat, va anar a parar als jesuïtes...*

—I això és el que feia dir a Vicente Juan Creix, cap de la brigada Social de Barcelona, que jo era un home molt dur, perquè tenia aquesta doble formació: la benedictina i la jesuítica. De Montserrat, en vaig sortir al setembre de 1934, havent demostrat unes certes capacitats literàries, amb aquelles coses que passen: guanyant concursos i sent el primer de la classe. També a Montserrat havia demostrat una gran preocupació per la cosa política i, alhora, per la qüestió social. El meu entorn social no em portava a la política, però no sé ben bé com, a Montserrat va nàixer en mi una preocupació pel país i per les formes polítiques i a Montserrat mateix em vaig sentir, molt aviat, catalanista i democrata. Els escolans jugàvem a fer castells i, a dalt de tot, hi posàvem una bandera catalana. Una vegada era tant alta que es veia des de l'exterior; i ens van posar una denúncia. Era en temps de la dictadura de Primo de Rivera. Però, aleshores ens vam inventar una bandera en què hi havia un arbre amb tres branques; de fet, la bandera dels Països Catalans. A algun dels monjos que més em van influir potser li hauria fet il·lusió que jo, més endavant, hagués tornat al monestir per fer-me monjo, però el prior, el pare Grau, de seguida va veure que jo tenia una vocació clarament política, i que jo m'havia de formar. Va convèncer uns oncles de Sant Andreu del Palomar —que eren els qui, en aquells moments i els anys de després, s'ocupaven de mi— i per mitjà d'un jesuïta que en aquells anys tenia una certa importància vaig entrar als jesuïtes de Sarrià que no eren oficialment tals perquè la Companyia de Jesús havia estat dissolta i el col·legi de Sarrià s'havia instal·lat en una petita acadèmia del Passeig de la Bonanova; en una torre del mateix passeig havien habilitat una residència per a dormir-hi. Vaig aconseguir d'entrar-hi com a estudiant pobre, com a fàmul. Feia de criat dels altres

estudiants: obria la porta, servia els companys, m'ocupava del telèfon. I, a més, havia de ser un bon estudiant perquè, si no, ni això tenia...

—*No en deu guardar un record tan amable com de Montserrat...*

—Va ser un període que em va marcar molt. A Montserrat jo havia estat el primer de tots. Com que feia set anys que hi era, havia ocupat tots els càrrecs possibles dins l'Escolania: paperer —que era el qui repartia els papers i, per tant, tenia una gran llibertat de moviments— sots-ancià i ancià —que era el qui substituïa el prefecte en cas d'absència. I amb els jesuïtes passo a fer de criat. En un clima totalment diferent, molt més tancat; des del punt de vista dels estudis molt dur —però, a mi, això no em feia por— i, des del punt de vista català, nefast. Són experiències dignes de recordar perquè, en algunes coses, no hem anat gaire endavant, però en altres hem viscut una autèntica revolució. Els jesuïtes d'avui, per exemple, no tenen res a veure amb aquells. Jo continuava essent el primer de la classe —vaig arribar a traure deus i tot—, però feia de criat. No tothom ho sabia aguantar. Alguns dels qui van passar per aquesta experiència, després van ser uns grans anticlericals. Ho comprenc, tot i que els companys a mi sempre em van tractar bé. Era un problema d'estructura.

Els dissabtes i diumenges l'adolescent Josep Benet, encara esparverat pel que li havien xiulat a les orelles el cuiner de la residència i altres servidors laics, abandonava els seus companys aristòcrates i burgesos i se n'anava a Sant Andreu, on vivia amb els seus oncles. Hi va conèixer de prop l'ambient obrer i menestral i va entrar a formar part de la Federació de Joves Cristians. Fins que va venir el que va venir. El juliol del 1936 Josep Benet tenia 16 anys i acabava el batxillerat a marxar forçades.

—Al matí del 18 de juliol, ens va trobar amb uns companys fejjocistes de Sant Andreu-la Sagrera, que es van mostrar totalment contraris a la revolta. Al cap d'uns dies, em vaig assabentar que els havien assassinats. Jo m'estava a la lleteria-xocolateria dels meus oncles, on venien molts obrers de la Fabra i Coats. Entre els qui ho feien, hi havia el delegat sindical del tèxtil, Andreu Capdevila, que després va ser conseller de la CNT, excel·lent persona i gran amic. Ell va ser el primer a dir-me: "Això va molt malament". Al cap d'unes setmanes, vam tenir un primer escorcoll. Algú va trobar llistes dels antics escolans de Montserrat i van venir a casa.

Afortunadament, vam poder avisar en Capdevila que va esbrincar els de la patrulla. Després, vaig entrar en contacte amb gent de la Federació de Joves Cristians i vaig ajudar a amagar capellans i a organitzar el culte clandestí. Em va ser molt útil perquè vaig aprendre com s'han de fer les coses clandestinament. El dia del famós bombardeig del Passeig de Gràcia-Gran Via vaig ser un dels primers a arribar-hi a traure ferits. Recordaré tota la vida el cadàver d'un pobre tramviari que va quedar estès davant el Comèdia. I vaig constatar que hi havia gent que paquejava, és a dir, que disparava des dels terrats per crear més confusió.

—*Fins que el van mobilitzar.*

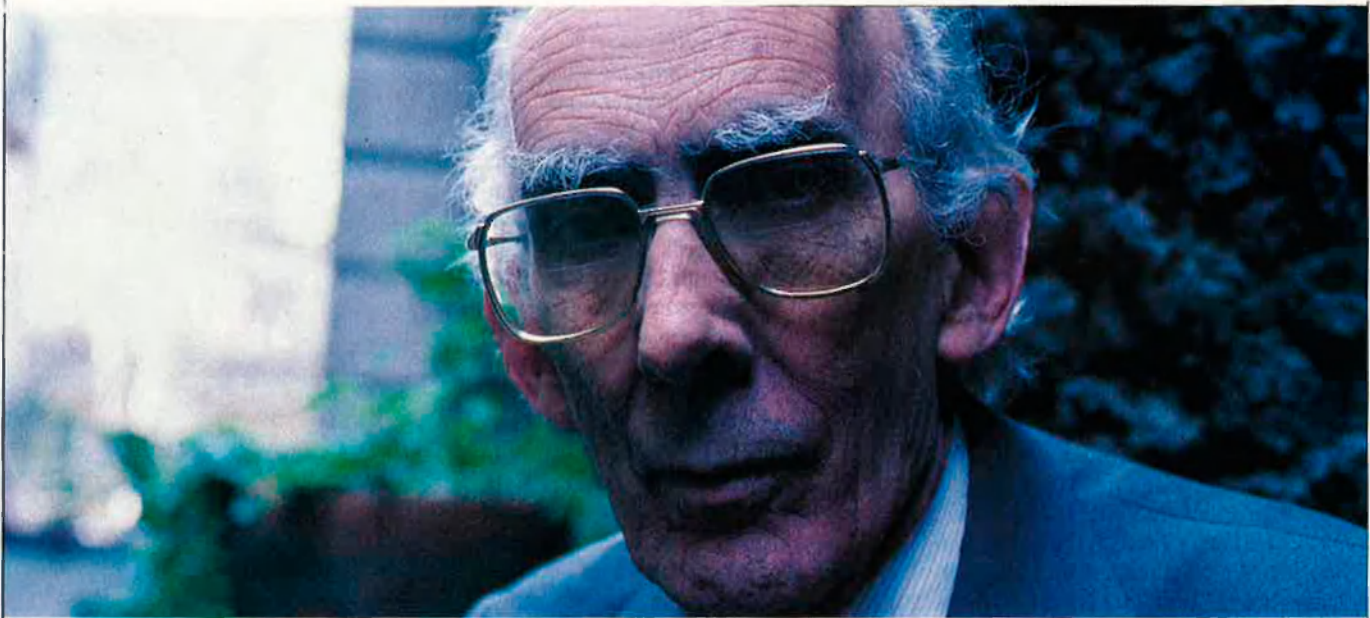
—Em va tocar anar a la 60 Divisió, la mateixa d'en Tísner. Jo era un antifeixista independent, no volia ser de cap partit, justament quan tothom se les apanyava per tenir un carnet. Feia d'enllaç entre la brigada i el batalló i sovint em tocava d'anar a primera línia, o a descobertes, per tal d'assegurar el contacte telefònic. Però jo no vaig anar a l'Ebre perquè un dia a Balaguer, fent maniobres amb foc real, vaig quedar ferit per una bomba de mà. Em van portar a l'Hospital de Cervera i, després, a Barcelona. Tenia metralla als bronquis.

A Barcelona l'enxampa el final de la guerra civil.

—La guerra a Catalunya va ser un desastre. Des del punt de vista de la democràcia i des del punt de vista de la catalanitat. Després del 19 de juliol, Catalunya va arribar a una situació quasi de confederació, on les lleis de l'estat no tenien validesa si no eren confirmades per la Generalitat; però va acabar, com reconeix Companys mateix, sent una mena de Diputació Provincial. Es van cometre errors gravíssims per a evitar el desgavell; per exemple, Negrín va agafar el cos de carabiners i el va convertir en un cos totalment seu. I amb els carabiners es va fer l'amo de tot. En canvi, aquí, els Mossos d'Esquadra es va convertir en un cos d'*enxufats*.

—*Però potser la guerra s'hauria perdut igualment. Les condicions internacionals eren nefastes...*

—Cal comprendre que quan els polítics i periodistes estrangers entraven a Catalunya, a Puigcerdà els saludava la bandera de la FAI. La guerra a Catalunya va ser molt mal portada; sobretot per en Tarradellas, que era qui realment tenia el poder. Al mes de maig del 1937, per exemple, encara hi havia controls a l'entrada de Barcelona. En aquest context, els Fets de

“El problema de la identitat cultural en una Europa que es va construint sense un programa cultural. Aquesta és una de les qüestions més greus que tenim plantejades.”

JORDI MOHERA

Maig s'havien de produir per força. No podia ser que existissin, alhora, quatre polítiques diferents. No podia ser que tota la Cerdanya, que era la frontera de cara a Europa, fos dominada pel Cojo de Málaga. No podia ser que, mesos després de començar la guerra, encara s'assassinés la gent. Es va fer un gran esforç, des de la Generalitat, de tipus humanitari, i jo els donaria una medalla; però com a polítics, no. I consti que la raó estava del costat de la República i que a l'altre bàndol la repressió va ser molt pitjor, tal com jo he escrit al pròleg del llibre d'en Solé-Sabaté sobre la violència a la rereguarda republicana durant la guerra civil sense que, fins ara, ningú no m'hagi replicat.

—¿D'on ve, doncs, la violència?

—De la FAI, que era un grup leninista, anarco-bolxevic que havia aconseguit el que també pretenien els comunistes, encara que aquests no tenien prou força: infiltrar-se en els sindicats. La FAI tenia dos-cents o tres-cents militants que són els que trobes a la Fatarella, i els que trobes a Tortosa i els que trobes a molts punts on la violència és més sagnant. Són gent que ve del grup “Los Solidarios”, dels grups específics, dels grups de defensa del sindicat únic, molts dels quals acaben en la delinqüència comuna. Si no s'entén això, no s'entén res.

El dia 27 de gener del 1939 passen per la carretera de Ribes les tropes que el dia abans havien entrat a Barcelona. Josep Benet plora perquè considera que el país ha perdut; i ha perdut en una guerra que no es podia reinvidicar.

—Havia tingut la sort de sobreviure a

molts companys meus, de Sant Andreu, que havien mort al front, especialment a l'Ebre. Per tant, considerava que, a partir d'aquell moment, la meua vida era una ganga; considerava que vivia de més a més i que, per tant, tenia l'obligació de continuar el combat, de no donar-me per vençut. Jo creia que la guerra civil hauria d'haver estat una guerra nacional i popular alhora, però tal com van anar les coses una part important del poble català no va poder fer-la seva. Per totes aquestes raons, els anys que jo sobreviuria volia dedicar-los a Catalunya. Això és el que, des d'aleshores, he procurat fer.

I, ¿com ho ha fet? Deixem constància telegràfica de la seva vida i de les seves iniciatives: mobilitzat com a soldat franquista, fa estada a Cáceres i Madrid on, des de la censura militar, intercepta cartes dels serveis nazis i incompleix les rígides normes que caracteritzaven aquell servei; tornat a Barcelona, a principi del 1940, treballa en diverses feines com ara de corredor d'una fàbrica de galetes, de músic, de professor particular, de guionista de quaderns infantils i de redactor de diccionaris i enciclopèdies de l'editorial Spes, sota les ordres de Pau Romeva, el dirigent d'Unió Democràtica, tot just tornat de l'exili; és elegit secretari general dels estudiants catòlics de la diòcesi de Barcelona, però abandona el càrrec en veure que resulta impossible de tornar a l'esperit fejecista d'abans de la guerra; entra, finalment, a la Universitat on es matricula de Dret i funda el Front Universitari de Resistència Catalana, del qual és nomenat president. Enceta tasques de re-

sistència cultural ja al 1939: ballades de sardanes, creació de l'Agrupació Folklorica Juventus, de la mà de Manuel Cubeles, i embrió de l'Esbart Verdaguer i de l'Obra de Ballet Popular de Catalunya; coordina, al 1947, la commemoració de l'entronització de la Mare de Déu de Montserrat, des de la comissió Abat Oliba, amb un seguit d'actes que culminen en un gran aplec a Montserrat... i amb el cessament del governador civil de Barcelona. El 1948, acompanya l'Esbart Verdaguer a València i mentrestant Josep Benet no atura la seva activitat clandestina: al 1943 es crea el Front Universitari de Catalunya, del qual també és nomenat president; el 1945, és un dels fundadors de Miramar, l'organització clandestina al servei de la cultura catalana que presidí Maurici Serrahima; i durant tots aquests anys participa, a Madrid, en les reunions que a nivell d'estat es mantenen per trobar una sortida monàrquica al franquisme. Hi ha uns quants generals complicats però tot se salda en una enxampada en massa, de la qual, miraculosament, surt indemne el delegat català a Madrid, Joan Sansa, gran amic de Benet. A l'estiu del 1944 passa a ser secretari particular del financer i catalanista Fèlix Millet (només tota aquesta etapa al costat d'un personatge tan peculiar, i tan decisiu per a la cultura catalana de la primera postguerra, ja mereixeria un llibre).

Arriben, després, les vagues de tramvies del 1951 i del 1957 i les seves entrevistes amb els elements monàrquics del moment i amb el capità general de Catalunya, Juan Bautista Sánchez, mort miste-

riosamente poc després; el naixement de la nova cançó –a partir d'un article seu, a Germinàbit, la revista de Montserrat, titulat "Ens calen cançons d'ara" i publicat al gener del 1959–; la campanya de la "P" de Protesta que apareixia cada nit als carrers de Barcelona i a molts indrets de Catalunya; la campanya contra Galinsoga, que va acabar amb el cessament d'aquest director de *La Vanguardia*, que havia dit que tots els catalans érem una merda; els fets del Palau de la Música, pel maig de 1960, i la detenció de Jordi Pujol; la campanya per salvar la vida de l'aleshores anarquista Jordi Conill, en 1962, condemnat a mort per un tribunal franquista; les declaracions de l'abat Escarré a *Le Monde*, al novembre del 1963, que convulsaren el món polític del moment i portaren l'abat a l'exili; les I Jornades d'Estudis sobre la Cultura Catalana, tingudes a final del 1965, a l'Ametlla del Vallès, a casa de Fèlix Millet: primera reflexió conjunta sobre el futur de Catalunya en què participaren futurs líders polítics i culturals; la campanya "Volem bisbes catalans", del 1966, que acabà amb el trasllat de monsenyor Marcelo González a la diòcesi de Toledo i el nomenament del doctor Jubany com a bisbe de Barcelona; la Caputxinada; la campanya "Català a l'escola" que aconseguí l'adhesió de dues mil entitats de Catalunya i un històric article de José María Pemán al diari *ABC* (titulat "Un vaso de agua clara"); la defensa, com a advocat, de centenars de detinguts davant el Tribunal d'Ordre Públic; la iniciativa de crear, a París, les Edicions Catalanes, que publicà llibres fonamentals per a entendre la història més recent del nostre país com ara *Catalunya sota el règim franquista*.

I encara ens queda en Josep Benet, promotor de llibres –l'estudi de Montserrat Roig sobre els catalans als camps nazis, per exemple– i professor i conferenciant; i resituador de figures històriques tan importants com Maragall i Torres i Bages, a través d'uns llibres polèmics i aclaridors; la seva participació en el Congrés de Cultura Catalana; en l'Assemblea de Catalunya, el seu pas per les Corts de Madrid com a senador més votat de Catalunya, a través de la coalició l'Entesa dels Catalans; finalment, la seva candidatura a la presidència de la Generalitat després de la moció de censura presentada pel PSUC durant la primera legislatura del govern Pujol; i, en l'actualitat, la tasca com a director del Centre d'Història Contemporània de Catalunya, d'on han de sortir treballs tan valuosos com els ja esmentats de

Josep M. Solé i Sabaté...

Comentem les darreres jugades polítiques, les darreres "incomprensions" de la premsa de Madrid.

—Ja ho deia Maragall, no amb aquestes paraules, sinó amb unes de més contundents: Catalunya només es mobilitza quan li trepitgen l'ull de poll. Per això de vegades dic, en broma, que aquests atacs de la premsa de Madrid ens convenen, perquè som un poble acomodaticí –pel seu nivell de vida, ¡eh!, no perquè tinguem un caràcter diferent dels altres–. Però Maragall també deia que no podíem basar la nostra política a anar contra. Pel que fa a la premsa de Madrid, podríem omplir volums i volums sobre els seus atacs. Ja al 1854, amb motiu de la primera vaga general a Barcelona, la primera a tot l'estat espanyol, s'espanten i diuen que Catalunya és a Espanya el que Irlanda a Anglaterra i abans havien parlat de "Catalunya que quiere ser como una Holanda".

—¿No és perillosa aquesta afirmació?

—Hem d'acabar de fer de la població

"La guerra civil va ser un desastre a Catalunya. Des del punt de vista de la democràcia i des del punt de vista nacional."

de Catalunya, un poble. I aquesta és una altra expressió de Maragall. En aquest camí, s'ha avançat molt, s'ha seguit una evolució modèlica en què tots hi han participat: des de la Generalitat als partits de l'oposició, amb petits reductes. En els últims anys del franquisme es van posar, entre tots, les bases perquè aquesta evolució fos possible. I, sobretot, per als qui sabíem què es preparava al 1976 i al 1977 –i des de determinats centres de poder de Madrid no es preparava altra cosa que la divisió social de Catalunya– podem sentir-nos satisfets. Estem construint un poble; lentament, però estem construint un poble. El problema que ara se'ns planteja ja no és aquest sinó el de la nova immigració vinguda d'altres estats, del Nord d'Àfrica. La seva relació amb el nostre idioma, per exemple.

—Perquè la llengua continua sent allò que marca el sentiment de diferència...

—La llengua, els records històrics, els símbols. La llengua és un factor decisiu de cohesió nacional. I la immigració que ara arriba s'integrarà en un altre idioma. Perquè aquestes persones aprendran, en tot cas, aquella llengua que, per la seva amplitud, els obri més espais. I, evidentment, el castellà els ofereix més possibilitats que el català. És un problema que ja va experimentar el Quebec, on va arribar el francès sinó l'anglès. Aquests són els nous problemes que Catalunya té plantejats...

—Però potser té raó Unamuno quan deia que, als catalans, ens perdia l'estètica. S'organitza un enorme sidral col·lectiu pel dibuix d'un gos olímpic i passem de puntetes sobre qüestions en què es ventilen autèntiques cotes de poder.

—El que passa és que, com la resta de pobles, no sempre l'encertem. Ens deixem endur; som capaços de fer una Diada extraordinària i després som acomodaticis. Cal tenir en compte que Catalunya ha viscut una revolució burgesa i, per tant, s'ha aburgesat. En aquest moment, Catalunya és un modest país europeu lluny, però, d'alguns tòpics que se li encolomen. Això del seny, per exemple, és totalment fals; el que hi ha hagut és un normal procés d'aburgesament de la societat catalana, d'accés al benestar social. Però, per exemple, durant tot el segle XIX, en la història de Catalunya, de seny no n'hi ha

gaire. És el poble que feia més revoltes de tot Europa, el que fa més barricades com deia Engels. Ja va remarcar Vicens Vives que durant el XIX Catalunya quasi sempre va viure sota estat de setge. I la guerra civil –el comportament dels nostres polítics durant la guerra civil– tampoc no és precisament una demostració de seny; la nostra guerra civil és un període molt trist, sense que això vulgui dir que no admiri l'heroisme de molta gent. Però hem de veure la història tal com va ser, ens agradi o no ens agradi.

—*La solució dels molts problemes que ara es presenten passa per Brussel·les, per Europa...*

—El problema de la identitat cultural en una Europa que es va construint sense un programa cultural... Aquesta, per exemple, és una de les qüestions més greus que tenim plantejades. Jean Monnet en els últims temps de la seva vida deia que estava content de l'evolució que havia fet Europa des dels acords sobre l'acer i el carbó, però que es penedia de no haver començat la construcció d'Europa també des del punt de vista cultural. Si nosaltres no tenim vot i veu directes a Brussel·les, ens podem trobar amb moltes dificultats. ¿Què hem de fer i com ho hem de fer? No estem a la Catalunya de fa cent anys, la de les Bases de Manresa, quan era pràcticament monolingüe i les fronteres de tots els països eren clares, sinó en un període històric en què l'estat, a Europa, ha deixat de ser el mercat de la

producció nacional... Tot això són fets importantíssims, que plantegen reptes nous al nacionalisme català. I un altre gran problema que hem de resoldre, que no hem sabut resoldre, és el de les relacions de Catalunya amb la resta de l'estat.

—*¿Hi ha algun culpable?*

—Des d'aquí s'ha fet molt poca cosa; i des de Madrid, res. Els mitjans de comunicació de l'estat no han dedicat cap atenció a fer entendre que l'estat espanyol és un estat plurinacional. Això és molt greu. Aquesta és una de les coses que tenim en el passiu. S'havia d'haver exigut que els mitjans de comunicació de l'estat fessin aquesta tasca pedagògica. Des de la nostra part, tampoc no s'ha fet el que calia. No s'ha fet una cosa tan elemental –que jo recordo haver proposat fa molts anys– com era la creació d'un centre cultural a Madrid, tan modest com vulguem, però que fos capaç, per exemple, de fer possible que qui estigués interessat en un llibre en català el trobés rà-

“Catalunya és un modest país europeu, lluny, però, dels tòpics que se li encolomen; el del seny, per exemple.”

pidament. És a dir, una petita llibreria i una petita sala d'exposicions.

—*I les trobades entre intel·lectuals catalans i castellans, ¿serveixen d'alguna cosa?*

—Servirien si formessin part d'un plantejament més general. Van servir, per exemple, les que es van fer durant el període franquista, perquè eren molt pensades i perquè van anar esbossant el camí que va permetre la inclusió de concepte *nacionalidades* a la Constitució. Però, per exemple, ¿com està ara el coneixement de la llengua i la cultura catalanes a les universitats espanyoles?

—*¿Perquè vostè creu que el futur de Catalunya passa per mantenir uns vincles amb la resta de l'estat espanyol?*

—Tant si es continua la situació actual com si s'arriba a una independència, les relacions amb Madrid, per dir-ho d'alguna manera, continuaran sent un proble-

ma; entre altres raons, perquè som veïns i som els qui més van i vénen. En una Catalunya independent, el pont aeri continuaria funcionant si fa no fa. Per això ens cal una política pensant en els altres pobles de l'estat i, sobretot, en el poble que és majoritari, que és el poble d'expressió castellana.

—*S'han confós les quatre cultures amb les disset autonomies...*

—Però és que no s'ha jugat a fons aquesta carta. I quan algú la juga, es posen nerviosos. El ministeri de Cultura s'hauria de convertir en una secretaria d'Estat i actuar com a òrgan de coordinació entre les quatre cultures; fer que es coneguessin les unes a les altres. I això ho puc reclamar, perquè vaig ser qui va redactar allò que “el ministeri haurà d'actuar com a coordinador”... El que no pot ser és que molts senadors i diputats, que després són els qui fan les lleis, mai no hagin tocat ni un sol llibre en català. En canvi, si existís una petita llibreria es podria demostrar que el català és un sol idioma, que a València i a Mallorca també s'editen llibres en català.

—*Però ara, senyor Benet, ja ningú no parla de Països Catalans...*

—També en aquest camp cal un programa. S'ha passat d'uns plantejaments utòpics a no tenir una política de les coses possibles. I consti que no tot ho ha de fer la Generalitat. La revista EL TEMPS és un brillant exemple de les iniciatives possibles. Ara mateix, fem aquesta entrevista al Palau Moja, que havia estat la residència del comte de Güell. Doncs bé, aquest aristòcrata tenia preparat un projecte de premsa catalana al Principat, València i Mallorca. ¿La guerra ho va tirar enlaire! Sovint el problema és que no fem les coses possibles o que les fem en ordre dispers.

—*I hi ha qui ens diu que ens deixem endur per la retòrica –la polèmica al voltant de l'autodeterminació, per exemple–, quan ens avenim a pagar peatge per un túnel que quasi travessa la ciutat.*

—Són dues coses diferents. L'autodeterminació és la garantia que un estat plurinacional no es convertirà en una presó de pobles.

A la cinta magnetofònica, de tant en tant, se senten uns cops secs, nítids i enèrgics. Són els dits de Josep Benet percutint la taula. A fora, a la Rambla, centenars de turistes i barcelonins es passegen o s'apressen.

Agustí Pons